

1945, 29. duben. Praha. — Zázpis ze schůze České národní rady¹ o nejbližších úkolech odbojového hnutí.

Přítomni: za oves:² Štastný, Rybář, za setbu: Kohout, za len: Kořínek, za hodiny: Hodinář, za radu tří: Jiří, za Hnutí za svobodu:³ Zuzánek. Sekáč.

Nejstarší člen České národní rady, bratr Zuzánek, zahájil schůzi a br. Štastný podal stručný přehled o činnosti České národní rady do dnešního dne. Zpráva byla vzata na vědomí. Pojednáno také široce o současné vojenské a politické situaci a schválen dodatečně telegram, zasláný br. Štastným jménem ČNR čsl. vládě do Košic. Jeho text je připojen k zápisu.⁴

¹ Jednání o vytvoření České národní rady, která se měla stát vrcholným orgánem českého odboje, probíhalo již od počátku roku 1945. Brzy poté, kdy byl navázán styk mezi ilegálním vedením KSČ a Ústřední radou odborů, vytvořili komunisté a revoluční odboráři čtyřčlenné pracovní presidium budoucí České národní rady, které se skládalo z těchto odbojových pracovníků: L. Čivrný (za KSČ), J. Kubát (za ÚRO), J. Kavka (za revoluční hnutí zemědělců) a dr. L. Machoň (za Radu Tří) — viz AÚD KSČ Praha, 1945/669.

Toto presidium mělo připravit provolání k domácímu českému odbojovému hnutí, směrnice pro závěrečnou etapu bojů s okupanty a vypracovat základní dekrety a nařízení pro okamžik, až dojde k revolučnímu vystoupení lidu a nastolení lidové moci. Představitelé buržoazní emigrace v Londýně, kteří byli informováni o přípravách na vytvoření České národní rady, měli hlavní zájem o to, aby v tomto vrcholném odbojovém orgánu bylo co nejvíce buržoazních zástupců, dokonce i z řad její kolaborující garnitury. Koncem února 1945 dostalo české odbojové hnutí prostřednictvím radiostanic Rady Tří pokyn, aby odbojoví pracovníci navázali spojení se členy protektorátní vlády a aby do České národní rady byli přibráni i někteří ministři kolaborantské vlády (Bienert, Kalfus a Krejčí) — AÚD KSČ Praha, 1945/669. Pro odpor komunistů a odborářů nebyla však tato směrnice realizována.

Ustavující schůze České národní rady se konaly dne 29. a 30. dubna 1945 (viz dokument čí. 234) v místnostech „Bratrství“ v Hradební ulici v Praze. Na těchto schůzích přijala Česká národní rada programové provolání, které bylo v následujících dnech rozšiřováno mezi pražskými pracujícími. Předsedou ČNR byl zvolen univ. profesor dr. Albert Pražák, prvním místopředsedou představitel KSČ Josef Smrkovský a generálním tajemníkem zástupce ileg. ÚRO Josef Kubát. Ostatních 24 členů bylo jmenováno předsedy nebo členy různých komisí. Současně ČNR jmenovala do jednotlivých ministerstev a ústředních úřadů a orgánů prozatímní správce, kteří měli vést jménem ČNR tyto rezorty až do příchodu zákonné košické vlády.

(O charakteru a úloze České národní rady viz též poznámka čí. 1 k dokumentu čí. 234 a pozn. čí. 1 k dokumentu čí. 256.)

² Pokud se podaří zjistit, krycí názvy představovaly tyto organizace nebo odbojové pracovníky: Oves — Ústřední rada odborů, Setba — Komunistická strana Československa, Len — pravděpodobně Revoluční hnutí zemědělců, Hodiny — pravděpodobně Revoluční hnutí družstevníků, Rada Tří — viz pozn. čí. 3 k dokumentu čí. 125, Hnutí za svobodu — viz pozn. čí. 3 tohoto dokumentu, Štastný — J. Kubát, Rybář — Bareš, Kohout — L. Čivrný, Kořínek — pravděpodobně inž. J. Kavka, Jiří — J. Nechanský, Zuzánek — pravděpodobně G. Beneš, Sekáč — dr. L. Machoň.

³ Hnutí za svobodu bylo jednou z mnoha odbojových skupin, které vznikaly v posledních týdnech okupace často z konjunkturálních důvodů. Jeho vedoucími představiteli byli většinou bývalí funkcionáři sociální demokracie. Členy tzv. ústředního výboru této skupiny byli bývalý místopředseda sociální demokracie Novotný, dále továrník Kaiser, který ze sociálně demokratické strany přešel později k agrárikům a nakonec zakotvil u národních demokratů, a bývalý poslanec KSČ, člen Jílkovy skupiny Zoufalý. Hnutí za svobodu vystoupilo na veřejnost počátkem února 1945, kdy rozeslalo bývalým sociálně demokratickým starostům okresních měst a bývalým sociálně demokratickým ředitelům okresních nemocenských pokladen leták s dopisem, ve kterém je jmenovalo svými zmocněnci. Když však skupina zjistila, že z iniciativy KSČ a Revolučního odborového hnutí vznikají ilegální národní výbory, vyběhla v dalších letácích své „zmocněnce“, aby také založili ilegální národní výbory. Ke spolupráci měli přizvat jednoho bývalého komunistu a jednoho národního socialistu. Protože Hnutí za svobodu napojilo na sebe ilegální skupinu mládeže, která usilovala o spojení s komunisty, navázal s ním IV. ilegální ÚV KSČ styk a přizval je též k práci v České národní radě. Vedoucí představitel Hnutí za svobodu se však snažil prosazovat nadále svoji vlastní linii, která měla jen velmi málo společného s revolučním bojem lidu. Navázali styk s bývalou národně socialistickou funkcionářkou F. Zemínovou, s kterou společně vytvořili reakční tzv. Ústřední národní výbor (blíže viz dokument čí. 258, pozn. k němu). Zástupce Hnutí za svobodu byl později z České národní rady vyloučen.

⁴ Vládě do Košic byla zaslána tato depeše: „Těsně před osvobozením národa pokoušejí se nacističtí vrahové a spojená česká reakce doma i v zahraničí rozložit bojovou jednotu lidí vytvořením další loutkové vlády vraha Franka a jakéhosi výboru dobrodruhů kolem Prchalý. Český lid důvěruje plně čs. vládě a prezidentovi Benešovi.“

Usneseno vydati ilegální provolání České národní rady českému lidu, v němž bude lid seznámen s existencí a zásadami ČNR a upozorněn, aby nepřikládal víry různým reakčním skupinám, které v poslední době utvořily rovněž t. zv. ilegální ústředny domácího odboje.⁵

Konstatováno, že ČNR sdružuje zatím: komunistickou stranu, revoluční odborové hnutí, revoluční hnutí žen, revoluční hnutí družstevníků, hnutí Za svobodu, revoluční hnutí zemědělců, revoluční hnutí mládeže, Radu Tří, a ústřední svaz demokratického studentstva. S dalšími pokrokovými složkami ilegálního odboje bratr Štastný vyjednává.

Pojednáno o zajištění všech ústředních státních a veřejných úřadů a špičkových korporací, průmyslu, hospodářství. Kandidátní listina pověřenců Národní rady pro tyto instituce bude založena v příští schůzi.

Usneseno utvořiti komise: hospodářsko-sociální, v níž budou zastoupeny hodiny, oves a setba, zásobovací, v níž budou zastoupeny hodiny, oves a len, zemědělskou, v níž budou zastoupeny: setba, len, oves, vojenskou v čele s Jiřím, tiskovou a kulturní v čele s Kohoutem, dopravní v čele s Rybářem, politickou, jíž budou tvořiti členové užšího výboru České národní rady.

Usneseno svolati další schůzi na 30. dubna 1945 na 9 hodin.

Štastný

SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 29. Orig. — Též K. Bartošek, Pražské povstání 1945. Praha 1960, fotokopie.

[232]

1945, 29. duben. Praha. — *Provolání ilegální Ústřední rady odborů¹ pranýřující pokusy představitelů kolaborantské buržoazie o kompromis a o vytvoření nové reakční vlády, která by v dohodě s okupanty zabránila revolučnímu vystoupení lidu.*

Českému pracujícímu lidu.

Nacistický režim dokonává pod posledními údery spojeneckých armád. Nepřemožitelná Rudá armáda drtí zpupný nacistický Berlín, spojuje se na Labi s nepřekonatelnými sbory anglických a amerických vojsk, osvobozuje rychlým tempem Moravu, aby se na území Čech spojila s Američany, postupujícími od Chebu přes Plzeň.

Nacistických vrahů se zmocňuje smrtelná úzkost, ale přesto hledají ještě nějaká zadní vrátka k úniku. Kat národů, Himmler, se pokusil zachránit německé kapitulanty před bolševickou pěstí jednostrannou nabídkou kapitulace. Ale pohořel.

Také naše domácí reakce, která tak dlouho přihrávala nacismu, až mu vydala v plen české země, hledá nějakou záchranu. Nejhorší nacistické tvůry v protektorátní vládě, Bienert a Hrubý, se vydaly 25. dubna letadlem na cestu do hlavního stanu generála Eisenhowera. Doletěli však jen do Mnichova a museli se vrátit s nepořízenou, poněvadž americký vojevůdce odmítl s těmito zaprodanci nacismu vůbec jednat. Dohodli se zato s Hitlerem, že jim pomůže, aby se ještě nějaký čas udrželi v sedle, a slíbili mu za to, že se přičiní, aby Němci mohli v klidu opustit naše území a ukrást ještě poslední zbytky národního majetku. Zejména ministr Hrubý se dovolával toho, že jeho agrárníci pomohli v roce 1938 Němcům proti republice a že 15. března 1939 usnadnili nacismu cestu do Čech. V dohodě s vrahem Frankem se chystají sestavit novou vládu, která by se postarala o udržení pořádku, než Němci vyklidí

N. R. jako vrcholný orgán dom. odboje podporuje všemi silami její politiku.

ČNR.“

{SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 4.}

⁵ Viz dokument čís. 235.

¹ Ústřední rada odborů — viz dokumenty čís. 124 a 125.